

Toetsingsadvies over het
milieu-effectrapport Golfbaan "Het Zelle"
te Hengelo (Gld)

5 januari 1990

commissie voor de milieu-effectrapportage

Aan het College van Burgemeester en
Wethouders van de Gemeente Hengelo
Postbus 200
7255 ZJ HENGELO (Gld.)

uw kenmerk
I-1

uw brief
1 november 1989

ons kenmerk
U19-90/KI/186-73

onderwerp
Toetsingsadvies MER
Golfbaan Hengelo

utrecht,
5 januari 1990

Met bovengenoemde brief stelde U de Commissie voor de milieu-effectrapportage in de gelegenheid advies uit te brengen over het milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de aanleg en inrichting van een 18-holes golfbaan op het landgoed 't Zelle in Uw gemeente.

Overeenkomstig artikel 41z, eerste en tweede lid van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne bied ik U hierbij het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage aan. Voor de inhoud van het advies verwijs ik U kortheidshalve naar de samenvatting.

Ik vraag Uw bijzondere aandacht voor het volgende:

1. Bij de opstelling van het toetsingsadvies is de Commissie uitgegaan van het initiatief zoals omschreven in het MER, namelijk de aanleg van een 18 holes golfbaan op het landgoed 't Zelle. Uit het ontwerp-bestemmingsplan, dat de Commissie tevens is toegezonden blijkt dat is gekozen voor een gefaseerde aanleg. Hierbij wordt vermeld dat er van wordt uitgegaan, dat de aanleg van een eerste fase, bestaande uit 9 holes, een driving range, een oefenbaan, clubhuis en parkeerplaats, mogelijk is op grond van de criteria die Gedeputeerde Staten van Gelderland bij de beoordeling van golfbaaninitiatieven hanteert. Hiertoe heeft een gedeelte van het gebied de bestemming "golfbaan" gekregen. De overige gedeelten hebben bestemming "golfbaan en bos" (een bestemming die moet worden uitgewerkt alvorens de benodigde vergunningen kunnen worden verleend) en "agrarisches gebied". Het is nog onduidelijk of en zo ja wanneer deze bestemmingen zullen worden omgezet in de bestemming "golfbaan" ter realisering van de overige 9 holes. De aanleg van een 9 holes golfbaan moet daarom tevens als een afgerond initiatief worden beschouwd. De formulering van de voorgenomen activiteit, van de alternatieven en de effectbeschrijving in het MER zijn hier echter niet op afgestemd, omdat daarbij is uitgegaan van een 18 holes baan.

De Commissie is van mening dat de aanleg van een 9 holes baan op een andere, en waarschijnlijk voor het milieu meer gunstige, wijze kan geschieden dan de aanleg van de eerste 9 holes van de 18 holes golfbaan zoals deze is uitgewerkt in het MER. Daarbij wijst de Commissie U op het volgende:

Ten aanzien van het in het MER gepresenteerde ontwerp van de golfbaan kan worden opgemerkt dat, in verband met de veiligheid van wandelaars en verkeer op de openbare wegen, met name bij de holes 1, 2 en 16 bij de veelvuldig voorkomende slices - geslagen ballen die naar links afwijken - gevaarlijke situaties kunnen ontstaan.

Uitsluitend ter illustratie - zonder de kennis en deskundigheid van golfbaanontwerpers - heeft de Commissie een schets bijgevoegd (zie bijlage 5 van het advies), waarbij het gevaar van sliced ballen is ondervangen.

Daarnaast blijkt uit deze schets dat er binnen de bestaande open ruimten inclusief de kapvlakte, zelfs rekening houdend met een toekomstige uitbreiding, een 9 holes golfbaan is te ontwikkelen, zonder daarvoor zoveel bos op te offeren als in het door de opstellers ontwikkelde meest milieuvriendelijk alternatief.

De Commissie geeft U de aanbeveling om een voor het milieu meer gunstige terreinrichting nader aan te geven in de toelichting op het bestemmingsplan, dan wel in het voorstel aan de Gemeenteraad over de vaststelling van het bestemmingsplan.

Verder wijs ik U op de noodzaak tot het vaststellen van een evaluatieprogramma bij het te nemen besluit. In dit evaluatieprogramma kunt U nader aangeven welke milieu-aspecten onderzocht moeten worden. Hiertoe behoren, naar het oordeel van de Commissie, zeker de situering van de holes in relatie tot de ligging van de oude bosgronden en de natuurwaarden langs de Varsselsche Laak bij de opstelling van het inrichtingsplan en het gebruik van bestrijdingsmiddelen en irrigatiewater bij het beheer van de golfbaan.

2. Hoewel niet ter competentie van de Commissie meent zij dat meer zekerheden ter bescherming van het milieu kunnen worden ingebouwd in een bestemmingsplan als de bestemming meer gedetailleerd wordt geregeld door de beboste oppervlakten binnen het golfbaanontwerp expliciet de bestemming "bos" te geven en de bestemming "golf" toe te kennen aan de onderdelen van de golfbaan, zoals tees, greens, fairways, lage roughs en driving range. Hierbij zouden bijvoorbeeld ook afmetingen kunnen worden opgenomen voor de minimale afstand van greens, tees en fairways tot de bosrand en de beekoever.
3. Bij de autonome ontwikkeling van het plangebied wordt als toekomstige bron van inkomsten onder andere genoemd het accepteren van drijfmest van omliggende bedrijven. De grotere hoeveelheid mest die daartoe uitgereden zal worden zal dan gelijk zijn aan de wettelijke normen zoals die gesteld zijn in de Wet bodembescherming.

De Commissie wijst er op dat, in het geval van het nulalternatief (het niet doorgaan van de voorgenomen activiteit), een andere autonome ontwikkeling denkbaar is dan intensivering van de landbouw. Gezien de natuurwaarde van het plangebied zijn er mogelijkheden om de meest waardevolle delen van het plangebied (zoals de Varsselsche Laak en de gebieden op oude bosgronden) onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen, in combinatie met de toepassing van de Relatienota voor het landgoed. Met een dergelijke maatregel en de daaraan verbonden financiële middelen zou wellicht ook aan het doel van de initiatiefnemer, namelijk een gezonde exploitatie van het landgoed, tegemoet kunnen worden gekomen.

De Commissie hoopt met dit advies een constructieve bijdrage te hebben geleverd aan de besluitvorming over het onderhavige initiatief.

dr. J.Th. de Smidt,
voorzitter van de werkgroep
m.e.r. golfbaan Hengelo.

TOETSINGSADVIES OVER DE INHOUD VAN
HET MILIEU-EFFECTRAPPORT
GOLFBAAN "HET ZELLE"
HENGELO (GLD)

Advies op grond van artikel 41 z, eerste en tweede lid, van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage) inzake het milieu-effectrapport voor de aanleg van golfbaan "Het Zelle" te Hengelo (Gld).

Uitgebracht aan het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Hengelo (Gld) door de Commissie voor de milieu-effectrapportage, namens deze,

de werkgroep m.e.r. golfbaan "Het Zelle"

de secretaris,

drs. R.L.J.M. Klerks

de voorzitter,

dr. J.Th. de Smidt

Utrecht, 5 januari 1990

1. INLEIDING

G.C. Baron van Dort tot Medler, te Hengelo (Gld.), is voornemens een 18-holes golfbaan aan te leggen op een gedeelte van het landgoed 'T Zelle te Hengelo (Gld.). Ten behoeve van de besluitvorming over een partiële herziening van het geldende bestemmingsplan buitengebied 19-84 worden de regels toegepast met betrekking tot milieu-effectrapportage (m.e.r.). Bevoegd gezag in het kader van de bestemmingsplanwijziging is de Raad van de gemeente Hengelo (Gld.).

De Raad van de gemeente Hengelo heeft op 8 november 1989 het door de initiatiefnemer opgestelde milieu-effectrapport (MER) bekendgemaakt (bijlage 1). Het MER heeft gedurende een maand ter inzage gelegen. In deze periode heeft tevens een openbare zitting plaatsgevonden. Per brief van 1 november 1989 (bijlage 2) hebben Burgemeester en Wethouders van de gemeente Hengelo het MER "Golfbaan Hengelo (G) (landgoed Zelle)" toegezonden aan de Commissie voor de milieu-effectrapportage, met het verzoek conform artikel 41z, lid 1 van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm), advies uit te brengen over het MER.

De Commissie voor de milieu-effectrapportage dient een oordeel over het MER te geven, waarbij het toetsingskader wordt gevormd door:

- de richtlijnen voor de inhoud van het MER, welke op 6 september 1989 werden vastgesteld door de Raad van de gemeente Hengelo op grond van artikel 41o, lid 1 van de Wabm;
- het gestelde in artikel 41j van de Wabm;
- de eis dat het MER geen onjuistheden bevat ex artikel 41w, tweede lid van de Wabm.

Het hierbij uitgebrachte toetsingsadvies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (bijlage 3), onder voorzitterschap van dr. J.Th. de Smidt. De Commissie voor de milieu-effectrapportage bracht op 19 augustus 1988 een advies uit aan het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Hengelo over de richtlijnen voor de inhoud van het MER.

De werkgroep vertegenwoordigt in deze de Commissie voor de milieu-effectrapportage en wordt verder in dit advies aangeduid als "de Commissie".

Op 21 december 1989 werd met vertegenwoordigers van het bevoegd gezag en de initiatiefnemer van gedachten gewisseld naar aanleiding van een concept van het toetsingsadvies.

In overeenstemming met het gestelde in artikel 41z, tweede lid van de Wabm, heeft de Commissie de via de gemeente Hengelo ontvangen opmerkingen die schriftelijk werden ingebracht, alsook de opmerkingen die mondeling naar voren zijn gebracht op de openbare zitting van 21 november 1989, in beschouwing genomen. Voor zover deze reacties (zie bijlage 4) betrekking hebben op de milieu-aspecten van de activiteit, werden zij in dit toetsingsadvies verwerkt.

2.

SAMENVATTING VAN HET ADVIES

Het MER Golfbaan Hengelo (landgoed Zelle) geeft een redelijk volledig beeld van de milieu-effecten van de aanleg van een 18 holes golfbaan op het landgoed 't Zelle. Het MER is goed leesbaar en overzichtelijk van opzet.

Het MER geeft een duidelijke omschrijving van hetgeen door de initiatiefnemer met de voorgenomen activiteit wordt beoogd. Het MER bevat echter geen duidelijk omschreven probleemstelling. Bij de beschrijving van de probleemstelling ontbreekt een aanduiding van de relatie van dit voornemen tot andere initiatieven voor de aanleg van golfbanen in de regio. Daarnaast constateert de Commissie een onvoldoende cijfermatige onderbouwing van de exploitatiemogelijkheden.

Uit het tevens ter visie gelegde ontwerp-bestemmingsplan blijkt dat wordt gekozen voor een gefaseerde aanleg van de golfbaan. Het is nog onduidelijk of en wanneer naast de nu geplande 9 holes zal worden overgegaan tot een uitbreiding naar 18 holes. De aanleg van een 9 holes golfbaan is daarom als een afgerond initiatief te beschouwen. De informatie uit het MER is niet daarop afgestemd. Dit heeft consequenties voor de formulering van de voorgenomen activiteit, van de alternatieven en de effectbeschrijving.

De beschrijving van de voorgenomen activiteit is, afgezien van de bovenstaande opmerking, redelijk gedetailleerd. De Commissie plaatst echter een aantal kanttekeningen bij de beschrijving van inrichting, gebruik en beheer van de golfbaan.

De Commissie acht de uitwerking van de alternatieven voor een 18 holes golfbaan in het MER voldoende. Het MER maakt echter niet duidelijk waarom de landbouwgronden in het zuid-oosten van het plangebied niet in het ontwerp van de golfbaan zijn opgenomen.

Ten aanzien van het beheer van de golfbaan zijn meer alternatieven denkbaar dan in het MER zijn beschreven.

Bij de beschrijving van het meest milieu-vriendelijke alternatief zijn een aantal aspecten buiten beschouwing gebleven.

Ten aanzien van de te nemen en eerder genomen besluiten constateert de Commissie dat de mogelijkheid om het initiatief binnen het bestaande beleid te realiseren niet is aangegeven.

Het MER bevat voldoende gegevens over de bestaande toestand van het milieu alsmede de te verwachten ontwikkeling van dat milieu.

Ten aanzien van de beschrijving van de milieugevolgen concludeert de Commissie dat deze vooral kwalitatief van aard is en weinig concreet.

Naar het oordeel van de Commissie geeft het MER een goede presentatie en vergelijking van de alternatieven. Wel dient hierbij aangetekend te worden dat er geen wezenlijk verschil bestaat tussen het meest milieu-vriendelijke alternatief en het golftechnisch en milieu-vriendelijk alternatief. De vergelijking maakt onvoldoende duidelijk wat de verschillen zijn in gevolgen.

De bestaande leemten in kennis zijn goed verwoord in het MER. Wel wijst de Commissie er ten aanzien van de ontwikkeling van de landbouw op dat ook voor het plangebied zal gelden dat de toegestane bemestingsintensiteit op een gefaseerde wijze zal worden verminderd.

3. VORM EN PRESENTATIE VAN HET MER

Het MER is goed leesbaar en overzichtelijk van opzet. Het kaartmateriaal is van een goede kwaliteit.

De samenvatting bevat echter een aantal fouten (zie hoofdstuk 11 van dit advies).

4. PROBLEEMSTELLING EN DOEL

Artikel 41j, lid 1, onder a van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: "*een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd.*"

Het MER geeft een duidelijke omschrijving van hetgeen door de initiatiefnemer met de voorgenomen activiteit wordt beoogd.

Het MER bevat echter geen duidelijk omschreven probleemstelling. Het MER vermeldt dat de initiatiefnemer is geïnteresseerd in bestemmingen die kunnen bijdragen aan een gezonde exploitatie van het landgoed. De initiatiefnemer is slechts eigenaar van een gedeelte van het landgoed. Het MER maakt niet duidelijk hoe inkomsten uit dat deel van het landgoed ten goede komen aan een gezonde exploitatie van het landgoed als geheel.

Naar het oordeel van de Commissie vormt de relatie van dit voornemen tot andere initiatieven voor de aanleg van golfbanen in de regio, tevens een onderdeel van de in het MER te beschrijven probleemstelling (zie ook paragraaf 6 "Te nemen en eerder genomen besluiten").

Daarnaast constateert de Commissie een onvoldoende cijfermatige onderbouwing van de exploitatiemogelijkheden van de golfbaan. Hiertoe zou het potentiële spelersaanbod binnen een straal van bijvoorbeeld 15 km kunnen worden gegeven. Ook de informatie onder "maatschappelijke en economische haalbaarheid" op blz. 17 van het ontwerp-bestemmingsplan geeft geen duidelijke onderbouwing.

Tevens ontbreekt een toetsing aan het Behoefte-onderzoek golfsport Nederland (1988) en aan de Beleidsnota Golfterreinen in Gelderland.

Blijkens het ontwerp-bestemmingsplan is er sprake van een gefaseerde aanleg van de golfbaan, waarbij in eerste instantie de mogelijkheid wordt geschapen voor de aanleg van een 9 holes golfbaan. Het is nog onduidelijk of en wanneer de overige 9 holes aangelegd worden. De aanleg van een 9 holes golfbaan kan daarom, naar het oordeel van de Commissie, worden beschouwd als een afgerond initiatief.

Als doel van de voorgenomen activiteit dient dan ook mede genoemd te worden: "de aanleg van een 9 holes golfbaan, met zo mogelijk een latere uitbreiding naar 18 holes".

Dit heeft consequenties voor de formulering van de voorgenomen activiteit alsmede voor de formulering en beoordeling van de alternatieven en de milieu-effecten.

5. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN REDELIJKERWIJS IN BESCHOUWING TE NEMEN ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder b van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen".

Artikel 41j, lid 3 van de Wabm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast."

5.1 Voorgenomen activiteit

De beschrijving van de voorgenomen activiteit is, afgezien van de opmerkingen onder "Probleemstelling en doel" van het onderhavige advies, redelijk gedetailleerd. De Commissie plaatst hierbij de volgende kanttekeningen.

Inrichting

Het oppervlak aan op te hogen en te draineren terrein komt geflatteerd over. In het MER wordt vermeld dat het om een oppervlakte gaat van ca. 1 ha. Het betreft hier alleen de greens. Het oppervlak aan greens en tees tesamen (oppervlakten die flink opgehoogd en gedraineerd moeten worden) bedraagt alleen al ca. 3 ha.

Het totale te verhogen en/of te draineren oppervlak kan, afhankelijk van het gekozen alternatief, oplopen tot ca. 7,5 ha.

Ten behoeve van de berekening zal per jaar ca. 15.000 m³ grondwater op een diepte van ca. 50 m worden onttrokken. Zonder argumenten aan te voeren wordt gesteld dat de onttrekking van dit grondwater niet zal leiden tot een verlaging van de grondwaterstand en tot een wijziging van het locale grondwaterstromingspatroon. Eventuele gevolgen voor grondwaterafhankelijke vegetaties worden dientengevolge niet aangegeven.

De optredende temperatuurschok bij directe toepassing van het grondwater is buiten beschouwing gebleven, evenals de eventuele aanleg van een buffering van het opgepompte grondwater. Daarnaast is niet ingegaan op de effecten van de afvoer vanuit de drains naar het oppervlaktewater.

Gebruik

In het MER ontbreekt een duidelijke beschrijving alsmede een kaart van het toekomstige recreatief medegebruik van de locatie.

Beheer

De genoemde beheersmaatregelen op blz. 38 van het MER zijn niet toegespitst op de onderhavige locatie. Bovendien zijn een aantal maatregelen niet genoemd, zoals het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

De Commissie plaatst een vraagteken bij de genoemde onderhoudsfrequentie van de roughs van éénmaal per jaar. De Commissie wijst er in dit verband op dat zeker in de eerste gebruiks jaren met veel beginnende golfers, de roughs veelvuldig bij het spel betrokken worden. Mede als gevolg hiervan zullen de roughs veel vaker gemaaid worden.

Daarnaast merkt de Commissie op dat, in tegenstelling tot hetgeen in het MER is vermeld op blz. 37, het onderhoud van de driving range intensiever is dan het onderhoud van de fairways en vergelijkbaar is met dat van de greens en de tees.

Bij de opmerking dat de fairways uit meer natuurlijke vegetatietypen bestaan (MER blz. 37), dient aangetekend te worden dat de samenstelling van de vegetatie van de fairways vergeleken kan worden met die van een goed onderhouden sportveld.

5.2 Alternatieven

De Commissie acht de uitwerking van de alternatieven in het MER voldoende. Zij plaatst hierbij echter de volgende kanttekeningen.

- De Commissie heeft begrip voor het ontbreken van locatie-alternatieven gezien de eigendomssituatie. Het MER maakt echter niet duidelijk waarom de landbouwgronden in het zuid-oosten van het plangebied niet in het ontwerp van de golfbaan zijn opgenomen.
- Ten aanzien van het beheer zijn vele alternatieven denkbaar, bijvoorbeeld de wijze en frequentie van maaien, de beregening en het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dergelijke beheersalternatieven ontbreken in het MER.
- Bij de beschrijving van het meest milieu-vriendelijke alternatief zijn een aantal uitgangspunten genoemd. Uit de bestudering van het meest milieu-vriendelijke alternatief blijkt naar het oordeel van de Commissie echter onvoldoende duidelijk op welke wijze deze uitgangspunten bij de uitwerking van het meest milieu-vriendelijke alternatief een rol hebben gespeeld. Meerdere relevante uitgangspunten komen niet aan de orde.

De Commissie constateert dat ook bij het meest milieu-vriendelijke alternatief is uitgegaan van een gesloten grondbalans. Daardoor is het niet mogelijk om de oppervlakte die gedraineerd moet worden beperkt te houden door meer gebruik te maken van ophoging van natte terreindelen.

Ook bij het meest milieu-vriendelijke alternatief wordt geen maximaal gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de holes zoveel mogelijk te plannen in agrarisch gebied. Hiervoor worden geen redenen aangevoerd.

6.

TE NEMEN EN EERDER GENOMEN BESLUITEN

Artikel 41j, lid 1, onder c van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."

Ten aanzien van de beschrijving van de te nemen en eerder genomen besluiten constateert de Commissie dat de mogelijkheid om het initiatief binnen het bestaande beleid te realiseren niet is aangegeven. Hoewel deze afweging primair door de gemeente gemaakt dient te worden, constateert de Commissie een aantal knelpunten, bijvoorbeeld ten aanzien van het Meerjarenplan Bosbouw waarin wordt vermeld: "...Dit houdt ondermeer in dat medewerking van de rijksoverheid aan ingrepen in of nabij bossen die ertoe kunnen leiden dat de wezenlijke kenmerken, waarden of ontwikkelingsmogelijkheden van de groeiplaats verloren gaan of worden aangetast, mede afhankelijk van aard, omvang en functioneren van het betreffende bos, slechts aan de orde zijn wanneer een zwaarwegend maatschappelijk belang dit nodig maakt. De aanwezigheid van een dergelijk belang zal op basis van voorafgaand onderzoek moeten worden vastgesteld, waarbij onder meer zal worden nagegaan of aan dat belang niet redelijkerwijs elders of op andere wijze tegemoet gekomen kan worden. De uiteindelijke belangenafweging zal met name plaatsvinden in het kader van de ruimtelijke ordening. Uitgangspunt zal bovendien zijn dat gelijktijdig elders in de betrokken regio tot vervangende bebossing van eenzelfde oppervlakte wordt overgegaan."¹

Daarnaast mist de Commissie een aanduiding van documenten inzake andere golfbanen die van invloed kunnen zijn op het welslagen van het onderhavige project of daardoor kunnen worden beïnvloed. Dit is met name van belang gezien de perifere ligging van de golfbaan en het bestaan van andere initiatieven voor golfbanen in de regio.

Bovendien is niet aangegeven dat de baan een besloten karakter heeft. In het bestaande beleid wordt de voorkeur uitgesproken voor openbare banen.

Tot slot merkt de Commissie op dat de Boswet, van belang in verband met de hieruit voortvloeiende herplantplicht, niet genoemd is.

¹ Meerjarenplan Bosbouw, Regeringsbeslissing, Tweede Kamer, vergaderjaar 1985-1986, 18630, nrs. 5-6.

7. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE AUTONOME ONTWIKKELING DAARVAN

Artikel 41j, lid 1, onder d van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Naar het oordeel van de Commissie bevat het MER voldoende gegevens over de bestaande toestand van het milieu alsmede de te verwachten ontwikkeling van dat milieu. De Commissie maakt hierbij echter de volgende kanttekeningen.

- Bij de inventarisatie van de flora en de vegetatie (in september 1988) is het voorjaarsaspect niet meegenomen. Naar het oordeel van de Commissie kan daarom terecht, zoals in het MER wordt opgemerkt, een vraagteken worden geplaatst bij de conclusie uit de vergelijking van de inventarisatiegegevens met die van de provincie Gelderland uit 1983 en 1984, dat er in de laatste paar jaren een verschuiving heeft plaatsgevonden naar wat soortenarmere vegetaties.
- In het MER ontbreekt een beschrijving van de ecologische relaties vanuit het plangebied naar de omgeving.
- De Commissie constateert dat actuele gegevens over de fauna ontbreken. Hierdoor is er geen volledig beeld te verkrijgen over de mogelijke effecten op de fauna. Overigens had een beperkte veldinventarisatie hier al enigzins in kunnen voorzien. Daarnaast merkt de Commissie op dat een aantal in het gebied aanwezige poelen niet in de beschrijving is opgenomen. Het is overigens niet duidelijk waarop de uitspraak is gebaseerd dat er weinig amfibieën en reptielen in het studiegebied zijn te verwachten.

8. BESCHRIJVING VAN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Artikel 41j, lid 1, onder e van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: "*een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven.*"

De beschrijving van de milieugevolgen is vooral kwalitatief en weinig concreet. Zo vermeldt het MER bijvoorbeeld dat er *eventueel* bos zal worden gekapt. Niet is aangegeven hoeveel bos uiteindelijk zal verdwijnen omdat de randinvloeden niet mede in beschouwing zijn genomen.

Verder merkt de Commissie ten aanzien van de effectbeschrijving op dat:

- niet duidelijk is aangegeven welke veranderingen in de bodem (profielopbouw en bodemstructuur) als gevolg van de aanleg zullen optreden;
- in tegenstelling tot hetgeen op blz. 45 van het MER vermeld is, de aanvangsbemesting niet alleen wordt toegepast op de greens, maar ook op de tees, de driving range en in het algemeen ook op de fairways;
- er in het MER (blz. 45) onterecht van wordt uitgegaan dat de oorspronkelijke vegetatie zich na ophoging van de fairway weer zal herstellen.

Op blz. 47 van het MER constateert de Commissie een aantal onzorgvuldigheden. Zo worden onder "glanshaververbond" een aantal soorten onterecht genoemd (zoals gele plomp en holpijp). Bovendien worden een aantal soorten onterecht tot de verdrogingsgevoelige soorten gerekend.

Bijlage 5 geeft geen goed beeld van de mogelijke veranderingen in de broedvogelsamenstelling van het gebied.

Ten aanzien van de zeldzaamheidsbepaling van de flora en de fauna merkt de Commissie op dat deze niet inzichtelijk is.

Bij het onderdeel bemesting ontbreekt een opgave van de samenstelling van de toe te passen meststoffen, alsmede een aanduiding van de te verwachten effecten.

9. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN

Artikel 41j, lid 1, onder f van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

Naar het oordeel van de Commissie geeft het MER een goede presentatie en vergelijking van de alternatieven. Wel dient hierbij aangetekend te worden dat er geen wezenlijk verschil bestaat tussen het meest milieu-vriendelijke alternatief en het golftechnisch en milieu-vriendelijk alternatief. De vergelijking maakt onvoldoende duidelijk wat de verschillen zijn in gevolgen.

10. LEEMTEN IN KENNIS EN INFORMATIE EN EVALUATIE ACHTERAF

Artikel 41j, lid 1, onder g van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

De bestaande leemten in kennis zijn goed verwoord in het MER. Ten aanzien van de autonome ontwikkeling van het landgoed op de langere termijn, indien de golfbaan niet wordt aangelegd, merkt de Commissie op dat er niet wordt verwezen naar overheidsnota's waarin wordt aangegeven in welke richting de landbouw zich in het algemeen - en dus ook in het plangebied - op kortere en langere termijn zal ontwikkelen. Ook voor het plangebied zal in de toekomst gelden dat de toegestane bemestingsintensiteit op een gefaseerde wijze zal worden verminderd.

Het MER bevat geen aanzet voor een evaluatieprogramma.

11. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 41j, lid 1, onder h van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting geeft in zijn algemeenheid een redelijk evenwichtig en correct beeld van de hoofdtekst van het MER. De samenvatting bevat echter een aantal fouten en omissies ten opzichte van de hoofdtekst. Zo komt de vergelijking van de alternatieven in de samenvatting niet overeen met de hoofdtekst.

BIJLAGEN

bij het toetsingsadvies
van het milieu-effectrapport
Golfbaan "Het Zelle" te Hengelo (Gld)

(bijlagen 1 tot en met 5)

BIJLAGE 1

GEMEENTE HENGELO

Provincie Gelderland

MILIEU-EFFECTRAPPORT GOLFBAAN HENGELO (G.) (LANDGOED ZELLE) WIJZIGING BESTEMMINGSPLAN.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Hengelo maken ter voldoening aan het bepaalde in artikel 41 t van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne het volgende bekend.

Van het Bureau voor ruimtelijke ordening en architectuur F.W. van Droffelaar b.v., gevestigd Jollesstraat 5 te Arnhem is namens G.C. Baron van Dorth tot Medler, wonende Sarinkdijk 21 te Hengelo Gld. een milieu-effectrapport ontvangen.

Dit houdt verband met de voorbereiding van een wijziging van het geldende bestemmingsplan buitengebied 1984 ten behoeve van de aanleg van een 18-holes golfbaan met bijbehorende voorzieningen op het landgoed "Zelle". Het gebied wordt globaal begrensd door de Sarinkdijk, de Gotinkweg, de Blekweg en de Reerinkweg te Hengelo.

In verband met het vorenstaande liggen in het kader van de inspraakprocedure vanaf 8 november 1989 tijdens de openstellingsuren (8.30-12.00 uur) ter gemeente-secretarie (sectie bestuurszaken), gedurende één maand ter inzage:

- a. het voorontwerp tot wijziging van het bestemmingsplan buitengebied 1984;
- b. het milieu-effectrapport golfbaan Hengelo (G.) (landgoed Zelle);
- c. de richtlijnen inzake de inhoud van het milieu-effectrapport (vastgesteld door de gemeenteraad op 6 september 1988) en de adviezen en opmerkingen daarover.

Desgevraagd kan ook gedurende drie aaneengesloten uren per week buiten de openstellingsuren van de stukken kennis worden genomen. Indien u van deze mogelijkheid gebruik wenst te maken kunt u zich wenden tot de heer J. Niewold, hoofd van de afdeling algemene zaken (tel. 05753-1541).

Daarnaast zullen alle in het kader van deze procedure te ontvangen opmerkingen, adviezen, het verslag van de openbare zitting e.d. ter inzage worden gelegd.

Gedurende de termijn van terinzagelegging kan een ieder opmerkingen over de inhoud van het voorontwerp-bestemmingsplan en van het milieu-effectrapport schriftelijk kenbaar maken aan het college van burgemeester en wethouders van Hengelo, Postbus 200, 7255 ZJ Hengelo Gld.

De in te dienen opmerkingen over het milieu-effectrapport moeten betrekking hebben op het niet voldoen van het rapport aan de in de wet gestelde eisen dan wel op onjuistheden in het rapport en/of het niet in acht nemen van de richtlijnen.

Type :
Coll. :

BIJLAGE 1

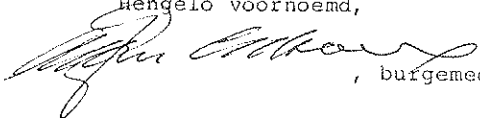
De persoonlijke gegevens van degene die opmerkingen indient, worden, indien hij daarom verzoekt, niet bekendgemaakt. De ingekomen opmerkingen worden gezonden aan de initiatiefnemer, de wettelijke adviseurs en de Commissie voor de m.e.r. Op de opmerkingen zal eerst worden gereageerd in de overwegingen bij het te nemen besluit.

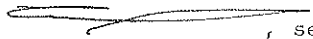
Tijdens een op 21 november 1989 in het gemeentehuis van Hengelo te houden openbare zitting, aanvang 20.00 uur, kan een ieder tevens mondeling opmerkingen over het voorontwerp-bestemmingsplan en het milieu-effectrapport inbrengen.

Het wordt evenwel ten zeerste op prijs gesteld als eventuele opmerkingen enkele dagen voorafgaande aan de openbare zitting schriftelijk aan het gemeentebestuur worden kenbaar gemaakt. Dit zal het verloop van de openbare zitting ten goede komen.

Een exemplaar van de ter inzage liggende stukken is, tegen betaling van de kosten, ter gemeente-secretarie (sectie bestuurszaken) verkrijgbaar. Voor nadere informatie kunt u zich desgewenst wenden tot de heer J. Niewold, voornoemd.

Burgemeester en wethouders van
Hengelo voornoemd,

, burgemeester.

, secretaris.

Hengelo, 7 november 1989.

BIJLAGE 2

GEMEENTE HENGELO

Provincie Gelderland

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
Ingekomen:	3 NOV. 1989
Nr:	3073-09 Bu/Prop/Sc
Dossier:	106-51

Aan
de Commissie voor de
milieu-effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT.

Uw brief van: Uw kenmerk: Ons kenmerk: HENGELO. - 1 NOV. 1989
I-1

Onderwerp:

Milieu-effectrapportage golfbaan "Zelle".

Geachte commissie,

Ter voldoening aan het gestelde in artikel 41 t, lid 1, van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne zenden wij u hierbij een exemplaar van het op 6 oktober 1989 ontvangen milieu-effect-rapport golfbaan "Zelle".

Dit rapport werd ontvangen van het Bureau voor ruimtelijke ordening en architectuur F.W. van Droffelaar B.V., gevestigd Jollesstraat 5 te Arnhem, namens G.C. Baron van Dorth tot Medler, wonende Sarinkdijk 21 te Hengelo Gld.

Een en ander houdt verband met de voorbereiding van een wijziging van het geldende bestemmingsplan buitengebied 1984 ten behoeve van de aanleg van een 18-holes golfbaan met bijbehorende voorzieningen op landgoed "Zelle".

Wij stellen u in de gelegenheid advies uit te brengen over het aangeboden milieu-effectrapport.

Uw advies zien wij graag vóór 8 januari 1990 van u tegemoet.

In de voor u bijgevoegde bekendmaking wordt aangegeven om welke activiteit het gaat, het tijdstip, de uren en de plaats waar de stukken ter inzage liggen e.d.

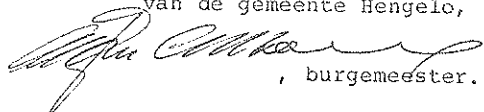
-- Een afdruk --

Type :
Coll. :
Bijl. :

Correspondentie-adres: Postbus 200
7255 ZJ Hengelo Gld. Telefoon (05753) 1541

Een afdruk van deze brief hebben wij gezonden aan de initiatief-
nemer.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders
van de gemeente Hengelo,

, burgemeester.

, secretaris.

BIJLAGE 3

SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

De werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage die het onderhavige toetsingsadvies over het milieu-effectrapport Golfbaan Hengelo heeft opgesteld, staat onder voorzitterschap van dr. J.Th. de Smidt.

In de werkgroep hebben voorts zitting:

- A.P.H.M. Boonman, wonende te Brunssum;
- drs. D. van der Hoek, wonende te Bennekom;
- prof.dr. C.W. Stortenbeker, wonende te Arnhem;
- ir. A.L.J. Wijnhoven, wonende te Arnhem.

drs. R.L.J.M. Klerks treedt op als secretaris van de werkgroep.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties op het MER

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie m.e.r.
1.	051289	J.M. Eenink	Hengelo	131289
2.	051289	R. Ruiterkamp	Hengelo	131289
3.	051289	Mts. G.W. Toonk en H.H. Toonk- Regelink	Hengelo	131289
4.	051289	B.J. Woerds	Hengelo	131289
5.	051289	G.J. Ruiterkamp	Hengelo	131289
6.	051289	G. Hebbink	Hengelo	131289
7.	051289	H. Stoltenberg	Hengelo	131289
8.	051289	B. en G.A. Wentink	Hengelo	131289
9.	071289	Ministerie van Landbouw, Natuurbe- heer en Visserij, directie Landbouw Natuur en Openluchtrecreatie in Gelderland	Arnhem	151289

BIJLAGE 5

Alternatieve inrichting 9-holes golfbaan

